

provincie
Zuid-Holland

Voetafdruk en handafdruk:

De handdruk en de voetafdruk:
hoe religieuze organisaties verder kijken

Rozemarijn de Kwaasteniet – Provincie Zuid-Holland
Rosan Pallada – Gemeente Arnhem

Agenda

1. Korte introductie
2. Achtergrond ontzorgingsprogramma
3. Korte presentatie Gebedshuizen
Green Deal Arnhem
4. Interactief gedeelte

Wie zijn er in de zaal?

- Kerken
- Andere gebedshuizen
- Gemeenten
- Overig?

Introductie

Rozemarijn de Kwaasteniet

Duurzaamheidscoach religieuze en levensbeschouwelijke instellingen

Ontzorgingsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed

rd.de.kwaasteniet@pzh.nl

06 57 90 48 36

Introductie

Senior adviseur energiebesparing en doelgroepenaanpak

team warmte gebouwde omgeving

n.schoutenlening@pzh.nl

Ontzorgingsprogramma

- Maatschappelijk vastgoed: van kerken tot scholen, buurthuizen, musea en meer
- Gratis onafhankelijke persoonlijke begeleiding om tot plan van aanpak te komen bij verduurzaming
- Voornamelijk technisch en financieel advies
- Expertises: van kennis over monumenten tot begeleiding bij het aanvragen van subsidie

Volgende regiobijeenkomsten

- Haaglanden – 28 november
- Regio Rijnmond – begin 2025

Green Deal Gebedshuizen Gemeente Arnhem

[Video ondertekenen Green Deal](#)

Rosan Pallada

Loketfunctie Gemeente Arnhem
Procesbegeleider vanuit Kathedraaldenkers

rosan.pallada@arnhem.nl
rosan@kathedraaldenkers.nl
+31 6 21 34 97 07

Hulp bij verduurzaming Green Deal religieus Erfgoed

Veel eigenaren en gebruikers van gebedshuizen gaven aan de wens te hebben om te verduurzamen, maar niet over voldoende kennis, capaciteit of financiën te bezitten om hier stappen in te ondernemen. Door het opzetten van een Green Deal voor religieus erfgoed staat de gemeente Arnhem eigenaren en gebruikers bij in het brede verduurzamingsproces, met begeleiding, (inzicht in) subsidies, inspiratiesessies en een duidelijk aanspreekpunt voor vragen en verbinding. De looptijd van de Green Deal is 2 jaar (2023-2025) en iedere gebruiker van een gebedshuis met een toekomstperspectief kan zich aanmelden.

Green Deal Gebedshuizen Gemeente Arnhem

Gemeente Arnhem -

Gebedshuizenvisie

Onderdeel van het Actieplan Religieus Erfgoed

Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem

Doelstellingen Green Deal voor Gebedshuizen

- Samen verduurzamen
- Van elkaar leren en elkaar inspireren
- Plan opstellen voor langere termijn
- Concrete acties ondernemen
- Intentieovereenkomst

Green Deal voor Gebedshuizen Arnhem

Programma

- Eén aanspreekpunt (loket)
- Hulp bij vinden en aanvragen van subsidies en fondsen
- Hulp bij
 - vergroeningsmogelijkheden en klimaatadaptatie
 - inspireren van de gemeenschap (handafdruk)
 - energievraagstukken
 - mobiliteitsvraagstukken
 - circulariteit
- Gemeente Arnhem kijkt breder naar aanvragen (erfgoed, klimaat, economie, etc.)

Doorlooptijd

- 2023 – 2025
- 4 gezamenlijke bijeenkomsten
- Afronding najaar 2025
- Momenteel 13 deelnemers

Handafdruk en Voetafdruk

Handafdruk vergroten

- Het inspireren van een gemeenschap zodat zij ook zelf aan de slag gaan met verduurzamen
- Thema's
 - Energie: isoleren, groene energie gebruiken
 - Circulariteit: hergebruik van producten en spullen, minder weggooien, meer repareren, etc.
 - Vergroening en klimaatadaptatie
 - Mobiliteit: vaker fietsen, OV, elektrisch vervoer

Voetafdruk verkleinen

- Het verminderen van de negatieve impact die het gebedshuis heeft op het milieu (gebouw en gebied gebonden)
- Thema's
 - Energie
 - Circulariteit
 - Vergroening en klimaatadaptatie
 - Mobiliteit

Uitkomsten jaar 1 (2024)

Green Deal 2023-2024 Uitkomsten survey

Energie

Hulp vanuit de gemeente (en provincie)

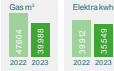
- 10 Subsidies verstrekt voor energiescan en begeleiding
- 6 samenwerkingen ontzorgingstraject Provincie

Energielabel stappen nog niet aan de orde

Concrete stappen gezet door gebiedshuiseigenaren

- 9 energiescans afgerond
- Vloerisolatie toegepast
- Vloerverwarming aangelegd (1kerk)
- Onderzoek zonnepanelen op het dak,
- LED verlichting toegepast (4 gebiedshuizen),
- Zonnepanelen aangelegd (3 deelnemers en c.a 400 panelen)

Verschil in kWh en m³ gebruik
Totaal bekend: in 2023 in totaal
4.363 kWh *minder stroom* en 10.374
m³ *minder gas* gebruikt ten opzichte
van 2022.

Let op: maar van 4 deelnemers alles bekend

Kansen DUMA/V subsidie

Fonds Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed Provincie Gelderland

Uitdagingen PV panelen op leidak

Gasvrij worden

Vergroening & klimaatadaptatie

Hulp vanuit de gemeente (en provincie)

Begeleiding vanuit de gemeente Arnhem (Ali Saad) bij
4 gebiedshuizen tot nu toe. Subsidie aangeboden vanuit
gemeente Arnhem via Groenblauwe initiatieven. 1 boom
geplant op gemeentegrond bij moskee

Concrete stappen gezet door gebiedshuiseigenaren

- 5 onderzoeken naar mogelijkheden uitgevoerd,
- 4 ontwerpen gemaakt
- 4 bomen aangeplant bij 2 moskeeen en 1kerk,
regenton(nen) geïnstalleerd (1kerk), parkeerplaats
opgeruimd, terrein ingericht voor meer biodiversiteit (1kerk)
- Gebiedsaanpak in ontwerp voor de Nieuwe Kerk en
Eusebiuskerk

Kansen Vergroeningsprogramma binnenstad Arnhem

Uitdagingen Financiële middelen

Weinig ruimte rondom het gebiedshuis

Handafdruk

Hulp vanuit de gemeente (en provincie)

Inspiratie Klimaatgesprekken, en hulp vanuit energiecoaches,
Energeloket Arnhem (Arnhem Aan), wijk initiatieven, Buurtklusbedrijf,
collectieve inkoopacties, Arnhemse Aanpak Energie Armoede,
gemeentelijke isolatiesubsidies (SEWA, kleine woningen), lening, groene leges

Inspiratiesessie ambtenaar energiarmoede: Shehnaaz Kasim
bij 6 deelnemers gesprekken gevoerd, tot nu toe 1 inspiratiesessie
bij gebiedshuis uit gevoerd.

Concrete stappen gezet door gebiedshuis eigenaren

- Duurzame tips toegevoegd aan de nieuwsbrief van de gemeenschap
- Aandacht besteed aan duurzaamheid bij een dienst of gebied
- Het goede voorbeeld gegeven binnen het gebiedshuis zelf
- Workshops en excursies georganiseerd voor verduurzaming
voor de gemeenschap
- Een duurzaamheidswerkgroep of commissie opgesteld
binnen de gemeenschap
- Deelname Arnhem Schoon-actie

Kansen Klimaatgesprekken, iemand binnen de gemeenschap opleiden tot klimaatcoach

Uitdagingen Te weinig tijd om voldoende aanmeldingen te kunnen verzamelen,
waardoor de informatie-bijeenkomst afgezegd moest worden

Circulariteit

Concrete stappen gezet door gebiedshuis eigenaren

- Afval gescheiden in papier/karton,
plastic en blik, gift en restafval
- Wegwerpproducten (zoals kartonnen
koffiebekers) vervangen voor
duurzamere varianten
- Ingezet op duurzamere maaltijden
- Minder voedsel verspild
- Reparaties uitgevoerd waarvoor in
voorgaande jaar en nieuwe producten
aangeschaft werden
- Duurzame inkoop (bamboe
toilet papier, gecertificeerde
koffie/thee, duurzame
schoonmaakmiddelen)
- Eekobox in het gebiedshuis voor
inzameling gebruikte apparaten/
cartridges

Kansen Composthoop

Uitdagingen Hogere kosten voor afvalverwerking bij afval scheiden,
niet overal is er de optie om afval gescheiden te laten halen.

Mobiliteit

Concrete stappen gezet door gebiedshuis eigenaren

- Inzichtelijk gemaakt hoe leden naar het gebiedshuis komen
(tot nu toe 3 van de 13 deelnemers)
- Breng en haalservice gestart (1 van de 13 deelnemers)

Kansen Laadpalen i.c.m. zonnepanelen Carpoolen

Uitdagingen Lagere prioriteit dan andere thema's

Aan de slag!

Neem in stilte 5 min om op per post it antwoorden op de volgende vragen op te schrijven:

- Welke maatregelen heeft jouw organisatie genomen om de voetafdruk te verkleinen?
- Tegen welke maatregelen loop je aan bij de voetdruk?
- Hoe ziet de handdruk van jouw organisatie eruit?
- Wat zou je graag willen vergroten als handdruk?

Afronding

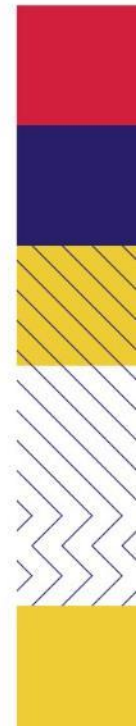
Wie wil hiermee verder?

Bijv een Green Deal in eigen stad of dorp

Heb je hulp nodig om op weg te komen?

Neem dat contact op met:

- Rosan voor het opzetten van een Green Deal Rosan.Pallada@arnhem.nl
- Rozemarijn voor deelname aan ontzorgingsprogramma rd.de.kwaasteniet@pzh.nl

Samen aan de slag!

Plak de post it's op het papier en wissel met elkaar uit.

